

บทที่ 3

หลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในบทนี้จะศึกษาให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 65 รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทั้งตำรวจ อัยการ ศาล และผู้เสียหาย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวที่มีผลต่อความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ และสถิติการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลต่อการสั่งคดีของพนักงานอัยการ โดยลำดับดังต่อไปนี้

3.1 อำนาจหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน¹ กล่าวคือ

3.1.1 การดำเนินการต่อไปรวมทั้งการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนแล้ว

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ขึ้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดีตั้งแต่ขั้นจับกุมจนกระทั่งฟ้องร้องเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำผิดต่อศาล พนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนเริ่มคดีจะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด² โดยต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจโดยไม่ชักช้า และเมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้วต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจ การควบคุมต่อไปหรือการปล่อยชั่วคราวย่อมเป็นเรื่องของผู้อำนวยการสถานพินิจ

มาตรา 50 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญา เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดาผู้ปกครอง

¹ คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 592.

² อุษา ไกรฤกษ์. (2539). วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2). หน้า 2.

หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ในกรณีเช่นว่านี้ พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์กรที่เห็นสมควรก็ได้

เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งโดยพลัน หากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวให้รับส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

ส่วนการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ว่าจะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมนั้นก็ตาม”

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการหลังจากจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งจะต้องมีการแจ้งเรื่องการถูกจับกุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ โดยมาตรา 50 วรรคแรก กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และปรากฏว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังบุคคลดังต่อไปนี้โดยไม่ชักช้า

- 1) ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ
- 2) บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน สำหรับวิธีการถามปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ โดยต้องมีพนักงานอัยการ พนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ เช่น บิดา มารดา เป็นต้น เข้าร่วมในการถามปากคำ³ ด้วย ในการถามปากคำเด็กต้องถามผ่านพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็กและไม่ต้องการตอกย้ำ

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก.

จิตใจเด็กให้เลวร้ายขึ้น และจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ⁴ ไว้ด้วย แต่ในกรณีจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอหรือพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เหลือร่วมด้วยก็ได้ ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นได้ในสำนวนการสอบสวน และไม่ถือว่าการถามปากคำผู้ต้องหาหรือพยาน ซึ่งเป็นเด็กในกรณีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁵ และในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาก่อนเริ่มถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องถามว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กด้วย

กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 50 วรรคแรก ให้เป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยผู้อำนวยการสถานพินิจอาจเลือกใช้ดุลพินิจอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ในการควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นก็ได้

1) ควบคุมตัวไว้ยังสถานพินิจ ทั้งนี้ โดยผู้อำนวยการสถานพินิจจะพิจารณาจากความหนักหนาแห่งข้อหา ราคาทรัพย์ของกลางประกอบกับเหตุผลอื่น โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันทางกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มี “ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547”⁶ เป็นแนวทางดำเนินงาน

2) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยไม่มีประกัน ทั้งนี้ โดยการให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวมาทำความตกลงกับผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการอบรมดูแลในระหว่างดำเนินคดี

3) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยมีประกัน กล่าวคือ เป็นกรณีคล้ายกรณีที่สอง แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ต้องทำสัญญาประกันเอาไว้ หรือประกันด้วยตัวบุคคล เนื่องจากมีพฤติกรรมอันเป็นที่สงสัยว่าอาจไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้

4) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยมีประกันและหลักประกัน ทั้งนี้ มักเป็นกรณีที่เห็นว่า คดีร้ายแรงและเกรงว่าจะมีการหลบหนี จึงสั่งให้ทำสัญญาประกันหรือประกันด้วยตัวบุคคล พร้อมทั้งวางหลักทรัพย์ค้ำประกันด้วย ซึ่งอาจเป็นเงินสดหรือทรัพย์อื่นก็ได้

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย.

⁶ คู่มือกฎหมาย ก.

5) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร กล่าวคือ เป็นกรณีที่เห็นว่า ไม่ปรากฏว่ามีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลใดที่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมในการอบรมดูแลและในระหว่างการดำเนินคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร ไปดูแลอบรมเด็กหรือเยาวชนนั้นแทน

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจเท่านั้น จะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากกรณีของผู้ใหญ่ที่อำนาจดังกล่าวล้วนอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามมาตรา 50 วรรคสอง ผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว ซึ่งหมายถึง ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด ต้องยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการสถานพินิจและเมื่อได้รับคำร้องนั้นแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องพิจารณาและมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาอันรวดเร็ว ดังนี้

1) ถ้าเห็นสมควรปล่อย ให้สั่งปล่อยโดยเร็วตามมาตรา 50 วรรคแรก

2) ถ้าเห็นว่าไม่สมควรปล่อย ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องส่งคำร้องพร้อมทั้งความเห็นของตนเองที่เห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวชั่วคราวไปยังสถานที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ต้องยื่นต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด แต่ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กรุงเทพมหานคร ต้องยื่นต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลที่มีเขตอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งและเมื่อมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้อีก

อย่างไรก็ดี ถ้ามีเหตุขึ้นมาใหม่และเป็นเหตุอันสมควร ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวใหม่ได้

สำหรับปัญหาว่า หากเด็กหรือเยาวชนหลบหนีไประหว่างการควบคุมของสถานพินิจหรือในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลพร้อมกับยื่นคำฟ้องหรือไม่ เห็นว่าการยื่นฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มิได้กำหนดยกเว้นให้พนักงานอัยการ โจทก์ไม่ต้องคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้อง เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โจทก์ที่ต้องนำจำเลยมา หรือคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้องด้วย ส่วนกรณีตามมาตรา 50 วรรคสองนั้น เป็นบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็เป็นเรื่องการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจถ่วงดุลองอีกชั้นหนึ่ง

เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น มิได้หมายความว่าศาลมีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้แต่อย่างใด⁷ ส่วนกรณีการผิดฟ้องตามมาตรา 51 ก็ไม่มีกฎหมายบังคับว่า พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนต้องควบคุมผู้ต้องหาศาล ดังนั้นแม้ศาลจะอนุญาตให้ผิดฟ้อง ก็ยังถือไม่ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนอยู่ในอำนาจศาล ศาลจะมีอำนาจควบคุมเด็กหรือเยาวชนก็ต่อเมื่อคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล ซึ่งอาจควบคุมไว้ที่สถานพินิจฯ หรือสถานที่อื่นก็ได้ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 67 นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 32 บัญญัติให้สถานพินิจ เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชา และให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการสถานพินิจ ปัจจุบันสถานพินิจจึงมิใช่ หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนอีกประการ หนึ่งว่าช่วงระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมโดยสถานพินิจหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวก่อนฟ้อง นั้นเด็กหรือเยาวชนยังมีได้อยู่ในอำนาจศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1615/2517 การที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กลางในชั้นสอบสวนตาม พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กฯ พ.ศ. 2494 มาตรา 24 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 มาตรา 7 (ซึ่งตรงกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 50) เป็นการควบคุม ในอำนาจของผู้บัญชาการสถานพินิจ ไม่เกี่ยวกับศาล เมื่อจำเลยหลบหนีไปจากสถานพินิจฯ ก่อนฟ้องก็ ไม่ชอบที่ศาลจะสั่งประทับฟ้องไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1455/2545 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาฯ ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่พนักงานอัยการ โจทก์มีหน้าที่ต้องควบคุมตัวจำเลยซึ่งเป็นเยาวชนมาศาลขณะ ยื่นฟ้องหรือไม่ แต่มาตรา 6 แห่งพ.ร.บ.ดังกล่าวให้หน้า ป.วิ.อาญามาบังคับใช้แก่คดี ซึ่งตามมาตรา 165 ที่ กำหนดให้พนักงานอัยการ โจทก์คุมตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้องนั้นสามารถนำมาใช้บังคับแก่คดีเด็กหรือ เยาวชนได้ และไม่เป็นการขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งพ.ร.บ.ดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น พนักงานอัยการ โจทก์ จึงมีหน้าที่ต้องควบคุมตัวจำเลยซึ่งเป็นเยาวชนมาศาลขณะ ยื่นฟ้อง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยถูก ควบคุมตัวที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมาแล้วมีการประกันตัวไป แต่ภายหลัง สถานพินิจดังกล่าวไม่อาจส่งตัวจำเลยต่อศาลในวันฟ้องได้เนื่องจากจำเลยถูกจับกุมในอีกคดีหนึ่งที่จังหวัด ลพบุรี กรณีจึงเป็นเรื่องระหว่างการควบคุมตัวจำเลยในชั้นสอบสวน โดยอยู่ในอำนาจของผู้บัญชาการสถาน พินิจ ไม่เกี่ยวกับศาล ประกอบกับพ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ที่แก้ไขใหม่ก็ได้บัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็นผู้รับผิดชอบ งานของสถานพินิจที่พระราชอาณาจักรครั้งที่บัญญัติไว้เดิม ทั้งในปัจจุบันสถานพินิจที่พระราชอาณาจักรก็เป็น

⁷ ปฎิกรณ์ คงพิพิธ. (2551). กฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว. หน้า 122-124.

หน่วยงานที่แยกออกไปจากศาลแล้ว ดังนั้นในชั้นควบคุมตัวจำเลยในสถานพินิจจึงถือได้ว่าจำเลยไม่อยู่ในความควบคุมของศาล ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่ประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาจึงชอบแล้ว

การเปรียบเทียบคดีอาญา จากมาตรา 50 วรรคแรก จะเห็นได้ว่า นอกจากหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในชั้นสอบปากคำดังที่กล่าวมาแล้ว พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ในการพิจารณาต่อไปว่ากรณีดังกล่าวเป็นคดีอาญาที่เปรียบเทียบ⁸ ได้หรือไม่ด้วย ทั้งนี้ การพิจารณาว่าคดีอาญาประเภทใดที่พนักงานสอบสวนสามารถเปรียบเทียบได้นั้น ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

ดังนั้น ถ้าเป็นคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนสามารถเปรียบเทียบได้ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับและเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดยินยอมชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับคดีอาญาก็เลิกกัน⁹ และสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วย¹⁰ เมื่อพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับเสร็จ ก็ต้องปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไป โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องแจ้งการจับกุม และไม่ต้องส่งตัวเด็กและเยาวชน ไปสถานพินิจแต่อย่างใด¹¹ แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ คดีอาญาก็ไม่ระงับ พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินคดีอาญาแก่เด็กหรือเยาวชนต่อไป

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็น ไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม ไม่ว่าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว หรืออยู่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวก็ตาม เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นในการขอผิดฟ้อง¹² หรือขอขยายเวลายื่นฟ้องตามที่กฎหมายกำหนด

⁸ การเปรียบเทียบคดีอาญา หมายถึง “การเลิกคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบ ซึ่งการเลิกคดีอาญาเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาในความผิดเล็กน้อย และความผิดที่มีโทษปรับให้เสร็จสิ้นไปในชั้นเจ้าพนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระของศาลและเจ้าพนักงาน และอาจกล่าวได้ว่ามีเหตุผลทางด้านค่าใช้จ่ายอยู่ด้วย”

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 37.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 39.

¹¹ ประเทือง ธนิยผล. (2538). **กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว** (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 108.

¹² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. มาตรา 51 บัญญัติว่า “เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กและเยาวชนนั้นถูกจับกุม

หนึ่ง สำนักงานการสอบสวนที่พนักงานส่งไปยังพนักงานอัยการนั้นจะต้องมีรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นแนบมาด้วยเสมอไป มิเช่นนั้นจะต้องถือว่าการสอบสวนยังไม่เสร็จและขอฟ้องคดีต่อศาลไม่ได้¹³ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมีคำสั่งสืบเสาะข้อเท็จจริง ซึ่งในกรณีดังกล่าวผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งการงควินสืบเสาะข้อเท็จจริงไปยังพนักงานสอบสวนด้วย

3.1.2 การดำเนินการเมื่อได้รับเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาแล้ว

การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตลอดจนการทำรายงานและความเห็นเพื่อการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปก็เป็นภารกิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ นอกจากนั้น การดูแลสุขภาพอนามัยเด็กหรือเยาวชนก็เป็นภารกิจของผู้อำนวยการสถานพินิจด้วย

มาตรา 55 “เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 50 แล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอ นั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในการพิจารณาคำร้องขอผิดฟ้อง เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาจะตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานก็ได้”

¹³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 78 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาคด้วย”

2. ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาล พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

3. ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราวหรือไม่ได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 50 ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย

ค) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับ การรักษาพยาบาลก่อนดำเนินคดีให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ สถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง

เมื่อสถานพินิจรับตัวเด็กหรือเยาวชนมาจากตำรวจแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ในการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการดังนี้¹⁴

1) สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของเด็ก และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น และสาเหตุแห่งการกระทำผิด

แต่การสืบเสาะนี้ไม่จำเป็นต้องทำทุกคดี ถ้าเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าไม่มีความจำเป็นแก่คดี จะสั่งการสืบเสาะก็ได้ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องทราบ

คดีที่งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องรู้ถึงภูมิหลังของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นและเป็นคดีความผิดครั้งแรก คดีที่ถือปฏิบัติว่าไม่ต้องสืบเสาะข้อเท็จจริง เช่น คดีการพนัน คดีขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาที่กำหนด คดีจับสัตว์น้ำในที่หวงห้าม คดีผิดพระราชบัญญัติรับราชการทหาร และความผิดลหุโทษ เป็นต้น

2) ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) ซึ่งเรียกว่า “รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน” และให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นด้วย รายงานนี้ปกปิดพนักงานคุมประพฤติที่ได้รับ

¹⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 55.

มอบหมายให้เป็นผู้สืบเสาะข้อเท็จจริงเป็นผู้ทำ ถ้าหากมีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลก็ให้เสนอรายงานนี้ต่อศาลด้วย

ในทางปฏิบัติ ในรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนี้จะมีความเห็นของพนักงานคุมประพฤติเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขเด็กหรือเยาวชน เช่น เห็นว่าควรว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป ควรวางเงื่อนไขคุมประพฤติ ควรเอาตัวไว้ฝึกและอบรม หรือควรจำคุก เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 316/2496 “ในคดีเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยด้วยทุกเรื่อง ถึงแม้ว่าจำเลยจะให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำความผิดก็ตาม”

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้แสดงว่า แม้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 55 (1) แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ก็ตาม แต่ในเรื่องการรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยนั้นผู้อำนวยการสถานพินิจต้องทำรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยทุกเรื่อง เพราะมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติไว้ว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

เมื่อสถานพินิจรับตัวเด็กหรือเยาวชนมาจากตำรวจแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ในการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการดังนี้¹⁵

3) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติดังนี้

- (1) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
- (2) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย
- (3) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับ การรักษาพยาบาลก่อน

ดำเนินคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ หรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง ด้วย

การดำเนินการใน 2 กรณีแรก มีความสำคัญมากต่อการพิจารณาของศาลในการหาวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้นในอนาคต ส่วนการดำเนินการในข้อ 3 เป็นสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่รัฐควรต้องดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของรัฐ และมาตรา 94 บัญญัติว่าในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามมาตรา 55 (2) หรือ มาตรา 79 และ

¹⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 55.

มาตรา 80 แล้ว คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 34 (1) และให้ทำรายงานแสดงข้อเท็จจริงดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว ก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะต้องรับทราบรายงานและความคิดเห็นดังกล่าวเสียก่อนจึงจะทำได้ ทั้งนี้ ก็เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดและบุคลิกลักษณะ ฯลฯ ของเด็กหรือเยาวชน มิใช่พิจารณาแต่เพียงว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่เท่านั้นอย่างศาลธรรมดา นอกจากนี้ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจขอแถลงการณ์ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ศาลก็ต้องรับไว้ประกอบการพิจารณาด้วยเสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจโดยถูกต้องและคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นสำคัญ

มีปัญหาว່ว่าหากศาลจะพิจารณายกฟ้องและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยไป ศาลจะต้องรับทราบรายงานและความคิดเห็นตามมาตรา 100 หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า แม้กฎหมายจะมีได้บัญญัติให้ต้องกระทำก็ตาม ศาลก็ควรจะรับทราบ เพราะแม้ศาลจะพิพากษายกฟ้อง ศาลก็อาจสั่งให้คุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้น ได้ตามมาตรา 100 หากเห็นสมควร

อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะ โจทก์บรรยายฟ้องโดยข้อความในคำฟ้องไม่เป็นความผิดทางอาญา ศาลพิพากษายกฟ้องไปได้โดยไม่ต้องรอฟังรายงานและความคิดเห็นดังกล่าวจากผู้อำนวยการสถานพินิจเสียก่อน

3.1.3 การให้ความเห็นสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนเพราะเห็นว่าอาจกลับตนเป็นคนดีได้

ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจเสนอให้พนักงานอัยการ ใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนได้

มาตรา 63 “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่ยุติ

การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้อำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป”

เมื่อมีการจับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดกฎหมาย จะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลคดีเยาวชนและครอบครัว พนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมตัวไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย โดยไม่ชักช้า กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะต้องสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้วให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ที่สถานพินิจหรือปล่อยตัวชั่วคราว โดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นอาศัยอยู่ด้วย โดยจะมีหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ หรืออาจจะมอบเด็กหรือเยาวชนให้กับบุคคลหรือองค์กรที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่ที่สุด แต่การควบคุมตัวของเด็กหรือเยาวชนให้กำหนดโดยผู้อำนวยการสถานพินิจจะเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

มาตรานี้เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่ที่สุด แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะแจ้งความเห็นว่าไม่ควรฟ้องไปยังพนักงานอัยการได้จะต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ¹⁶

- 1) ผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว
- 2) เด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรกำหนด แต่ต้องไม่เกินสองปี และ

¹⁶ ปฏิกรณ คงพิพิธ. เล่มเดิม. หน้า 151-152.

3) ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนต้องหานั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินห้าปี ได้แก่

ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน มาตรา 139, 140 วรรคแรก, 143, 144

หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 159, 160, 163, 164, 165, 166 วรรคแรก

ลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม มาตรา 174 วรรคสอง, 175, 177 วรรคแรก, 184, 185, 188, 190 วรรคสอง, 191

หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน มาตรา 215 วรรคสาม

ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน มาตรา 226, 227, 228 วรรคแรก, 229, 234

ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง

หมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา

หมวด 2 ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว

หมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร มาตรา 265

ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 283 ทวิ วรรคแรก

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 293

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 302

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา

ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ และชื่อเสียง

หมวด 1 ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 309 วรรคสอง, 310 ทวิ, 312 ตริ วรรคแรก

หมวด 2 ความผิดฐานเปิดเผยความลับ

ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

- หมวด 1 ความผิดฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา 335 วรรคแรก, 336 วรรคแรก
 หมวด 2 ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ มาตรา 337
 หมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 342, 343 วรรคแรก, 347
 หมวด 4 ความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้
 หมวด 5 ความผิดฐานยักยอก มาตรา 354
 หมวด 6 ความผิดฐานรับของโจร มาตรา 357 วรรคแรก
 หมวด 7 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มาตรา 359, 360
 หมวด 8 ความผิดฐานบุกรุก มาตรา 365

เมื่อมีผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการแล้วว่าไม่สมควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการก็จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นตามความเห็นของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 (1) และ (2) แต่ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามมาตรานี้ และผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจมีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี

เหตุผลในการบัญญัติมาตรานี้ก็เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจได้มีโอกาสพิจารณาถึงผลได้เสียในการให้มีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะถึงแม้เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริงก็ตาม หากจะมีวิธีการที่จะแก้ไขให้เขากลับตัวกลับใจได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีก็ควรกระทำ เพราะการฟ้องร้องแม้จะกระทำในศาลเยาวชนและครอบครัวก็ตาม ก็ยังเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับเด็กหรือเยาวชน ด้วยเขาอาจเกิดปมคือว่าเขาเคยถูกศาลพิพากษาว่าตนเป็นคนคุกคนโทษ ผู้อำนวยการสถานพินิจได้ทราบประวัติจากผลการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนย่อมรู้ดีว่าควรจะทำอย่างไรกับเด็กหรือเยาวชนนั้น จึงจะเป็นการสงเคราะห์แก้ไขที่เหมาะสม เพราะการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดนั้นมีปัจจัยหรือสาเหตุแห่งปัญหาที่แตกต่างกันไป บางรายมีปัญหาเพียงผิวเผิน หรือกระทำไปด้วยพลั้งผิด แต่บางรายมีปัญหาที่สะสมมานาน การแก้ไขเด็กหรือเยาวชนแต่ละรายจึงแตกต่างกันไป จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ให้รอบคอบก่อน หากเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติดังไม่เสียหาย หรือเสียหายอยู่บ้างเล็กน้อยยังพอแก้ไขได้ และเด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอันมีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินห้าปี ซึ่งมีโทษการกระทำอันมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษา อบรมสุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แจ้งความเห็นนั้นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้

ก่อนที่จะเสนอความเห็นดังกล่าวข้างต้นจะต้องนำข้อเท็จจริงจากวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมาประมวลและวิเคราะห์ หากเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่อยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะกระทำผิดซ้ำ สถานพินิจฯ ก็จะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมอาจประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นซึ่งสมควรได้รับเชิญมาร่วมประชุม เช่น ผู้นำชุมชน ครู หรือนายจ้าง จุดมุ่งหมายของการประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ด้วยได้ตระหนักในปัญหาและหันมาเอาใจใส่เด็กหรือเยาวชน ได้สำนึกในความคิดและได้บรรเทาผลร้ายนั้น ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและก่อให้เกิดความสมานฉันท์ชุมชนได้รับรู้และร่วมระดมมิให้เด็กหรือเยาวชนไม่ก่อเหตุร้ายอีก ถ้าจัดให้มีการประชุมได้บรรลุผลดังความมุ่งหมายที่กล่าวมาก็นับได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนสามารถป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำผิดอีก เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการสั่งไม่ฟ้องแล้วก็พ้นพ้นจากการถูกดำเนินคดี เท่ากับยังไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดมาก่อน ไม่มีประวัติติดตัวอันจะมีผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนการประกอบอาชีพการงานในอนาคต

มีข้อพึงสังเกตว่า การควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ควบคุมได้ตามกำหนดเวลาที่เห็นสมควร แต่กำหนดเวลาอย่างสูงต้องไม่เกิน 2 ปี ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 วรรคสอง

หลักกฎหมายตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ นี้สมควรนำมาพิจารณาว่า จะใช้ได้ผลจริงหรือไม่ เพราะในทางปฏิบัติกรณีที่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจเช่นนี้ ย่อมไม่มีเหตุที่ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ทำให้พนักงานอัยการไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดโดยอาศัยมาตรา 63 นี้ได้ ดังนั้น การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามมาตราดังกล่าวจึงมีลักษณะ “เป็นหมัน” โดยไม่มีการใช้บทบัญญัติมาตรานี้ตลอดมา แต่กระนั้นก็ตามเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2541 อัยการสูงสุดในขณะนั้นได้ออกระเบียบวางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แจ้งให้หน่วยงานภายใต้สังกัดของสำนักงานอัยการให้ยึดถือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว¹⁷ ซึ่งสาระสำคัญของระเบียบตามหนังสือที่ อส. 0008/ว 154 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541 ของอัยการสูงสุดมีดังนี้

¹⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด. หนังสือที่ อส.0008/ว 154 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 63. ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541.

1) ในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ก่อนที่จะได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการที่ได้รับหมายตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนแล้วเก็บหนังสือแจ้งความเห็นดังกล่าวรอไว้ร่วมพิจารณาไปพร้อมกับสำนวนการสอบสวน

2) เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนประกอบกับความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าวในข้อ (1) แล้วให้ทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง หุกรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตเห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ออกคำสั่งไม่ฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยให้ออกคำสั่งฟ้องหรือสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร เมื่อรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตมีคำสั่งประการใดแล้ว ให้เสนออธิบดีอัยการฝ่ายหรืออธิบดีอัยการเขตเพื่อทราบ

หากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนปรากฏชัดแจ้งว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหา หรือพยานหลักฐานไม่พอพ้อง ให้พนักงานอัยการผู้มีอำนาจดำเนินคดีออกคำสั่งไม่ฟ้องด้วยข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวแล้วดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ต่อไป ทั้งนี้ โดยไม่ต้องพิจารณาและดำเนินการตามความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63

3) ในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนก่อนและได้มีความเห็นคำสั่งในสำนวนการสอบสวนคดีนี้ไปแล้ว ต่อมาจึงได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63

ถ้าพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาและได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องทบทวนคำสั่งฟ้องนั้นอีก แต่ในกรณีที่ยังมีผู้ต้องหาต่อศาลให้ทบทวนความเห็นควรสั่งฟ้องหรือคำสั่งฟ้องนั้นอีกครั้งโดยพิจารณาดำเนินการตามข้อ (2) วรรคแรก และหากเป็นกรณีที่ต้องกลับความเห็นควรสั่งฟ้องหรือคำสั่งฟ้องเดิม ให้พิจารณาดำเนินการตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 ข้อ 6 วรรคท้าย

ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาไปแล้วและอยู่ระหว่างดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ก็ไม่จำเป็นต้องทบทวนคำสั่ง

ไม่ฟ้องนั้นอีก แต่ให้นำหนังสือแจ้งความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าวรวมสำนวนการสอบสวนไว้

4) การดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ดังกล่าวในข้อ (2) วรรคสอง และข้อ (3) วรรคสาม¹⁸ หากเป็นกรณีที่อัยการสูงสุดต้องชี้ขาดความเห็นแย้งให้นำความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 มาประกอบการพิจารณาสั่งตามความเห็นสมควรต่อไป

5) เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งในสำนวนการสอบสวนคดีนั้นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวไปให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทราบโดยไม่ชักช้า

กรณีมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ให้แจ้งความแบบพิมพ์หนังสือแจ้งความเห็นและคำสั่งไม่ฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 (อ.ก. 27 ข.)

กรณีมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 หรือกรณีสั่งเป็นอย่างอื่นให้แจ้งตามแบบพิมพ์หนังสือแจ้งความเห็นและคำสั่งกรณีไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 (อ.ก. 27 ค.)

3.1.4 การอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว

ข้อจำกัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหายในกรณีนี้คือบทบัญญัติมาตรา 64¹⁹ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 64 “ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 145.

¹⁹ คณิต ฒ นคร. เล่มเดิม. หน้า 124.

**ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาต
ก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถาม แล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้
เป็นที่สุด**

**เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องของผู้เสียหายแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ
ดำเนินการตามมาตรา 55 ตามควรแก่กรณี”**

การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามปกติเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการส่วนผู้เสียหาย
นั้นกฎหมายห้ามฟ้องเว้นแต่จะ ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองและ
ป้องกันการกลั่นแกล้งเด็กหรือเยาวชนนั่นเอง ประกอบกับเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน
คือ การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นภารกิจของรัฐ การฟ้องคดี โดยผู้เสียหาย
มุ่งประสงค์ที่การลงโทษ กรณีจึงไม่สมควรให้อำนาจผู้เสียหายอย่างเต็มที่ในการฟ้องคดีเช่นคดีธรรมดา
และในการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะพิจารณาอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่
นั้น แม้อกฎหมายจะบัญญัติว่า **“ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหา
นั้นมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่”** ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจชอบที่จะพิจารณาถึง
วัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีของผู้เสียหายด้วยว่าสอดคล้องกับพื้นฐานความคิดหรือเป้าหมายของการ
ดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่ด้วย

กรณีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญา โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ จะทำให้
เกิดผล 3 ประการ²⁰ คือ

- 1) จะไม่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน
- 2) เด็กหรือเยาวชนจะยังไม่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจจนกว่าศาลจะประทับฟ้อง
- 3) การที่ผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ จะไม่ถือเป็นคำฟ้อง ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่ต้องได้รับ

อนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจก่อนแต่อย่างใด²¹

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีอำนาจร้องต่อศาลขอให้สั่ง
อนุญาตได้ และในการพิจารณาอนุญาต ศาลชอบที่จะพิจารณาเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและ
เยาวชนของผู้เสียหายดังกล่าวมาแล้วเช่นเดียวกัน ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องเด็กหรือ
เยาวชนเป็นคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนต้องฟ้องภายใน 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชน

²⁰ มาดลัทภษณ์ ออรุ่งโรจน์. (2551). กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็ก
และเยาวชน. หน้า 157.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 629/2501 คำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ไม่ใช่คำฟ้อง ทนายของผู้เสียหายลงลายมือชื่อ
แทนผู้เสียหายได้ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ จึงไม่ใช่คำฟ้องและไม่จำเป็นต้องไปขอ
อนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน.

ถูกจับกุม แต่ถ้าไม่อาจฟ้องให้ทันได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวต้องขอคัดฟ้องต่อศาล และเมื่อพ้นระยะเวลาที่จะฟ้องได้แล้ว การฟ้องจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด ดังนี้แสดงให้เห็นว่าในคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น นอกจากการสอบสวนจะต้องกระทำโดยรวดเร็วแล้ว การฟ้องคดีก็ต้องกระทำโดยรวดเร็วเช่นเดียวกัน เมื่อผู้เสียหายได้ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นคดีอาญาต่อศาลแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่จะต้องดำเนินการตามมาตรา 55 อาทิเช่น สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องเป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลนั่นเอง

3.1.5 การให้ความเห็นก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง

มาตรา 65 “ก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชน ต้องหาว่ากระทำความผิด ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบก่อน ในกรณีเช่นนี้ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 63 แล้วเห็นว่าเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน สมควรให้มีการคุมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นก็ให้เสนอความเห็นต่อศาล ถ้าศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนได้และให้นำมาตรา 100 และมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 65 มาตรานี้มีบัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์ไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง²²

อนึ่ง เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาจากข้อมูลต่างๆ แล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะเสนอความเห็นต่อศาลให้กำหนดเงื่อนไขตามความเหมาะสมแก่กรณี เพื่อคุมความประพฤติ ซึ่งเมื่อศาลเห็นด้วย ก็จะกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวก่อนอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง

สำหรับกรณีที่เป็นความผิดอันยอมความได้ เมื่อฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ต่อมาบิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้เจรจากลลงชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายจนเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่ายแล้ว และผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องต่อศาล หากศาลพิจารณาจากรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงของ

²² มาตราลักษ์ณ์ ออรุ่งโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 160-161.

พนักงานคุมประพฤติ และเห็นว่า การที่จะยอมให้โจทก์ถอนฟ้อง อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่รู้สึกว่าตนเองกระทำผิด ซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นขาดความยับยั้งชั่งใจหรือขาดเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ อันนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการคุมประพฤติก่อนอนุญาตให้ถอนฟ้องก็ได้ ซึ่งเงื่อนไขในการคุมประพฤติให้เป็นไปตามมาตรา 100 และมาตรา 101 ประกอบบทบัญญัติตามมาตรา 65

มีข้อน่าสังเกตว่า กรณี โจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุมประพฤติได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรม

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 65 อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งองค์กรตำรวจ อัยการ ศาล และผู้เสียหาย ดังต่อไปนี้

3.2.1 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรตำรวจ

3.2.1.1 มาตรา 50 วรรคแรก กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และปรากฏว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ โดยไม่ชักช้า

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน สำหรับวิธีการถามปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ โดยต้องมีพนักงานอัยการ พนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ เช่น บิดา มารดา เป็นต้น เข้าร่วมในการถามปากคำ²³ ด้วย ในการถามปากคำเด็กต้องถามผ่านพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็กและไม่ต้องการตอกย้ำจิตใจเด็กให้เลวร้ายขึ้น และจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ²⁴ ไว้ด้วย แต่ในกรณีจำเป็นอย่างยั้งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถาม

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่.

ปากคำพร้อมกันได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เหลือร่วมด้วยก็ได้ ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบบุคคลอื่นได้ในสำนวนการสอบสวน และไม่ถือว่าการถามปากคำผู้ต้องหาหรือพยาน ซึ่งเป็นเด็กในกรณีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁵ และในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องถามว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กด้วย

อนึ่ง เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจทันที ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวอาจเลือกใช้ดุลพินิจอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ กล่าวคือ (1) ควบคุมตัวไว้ยังสถานพินิจ (2) ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน (3) ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน (4) ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน หรือ (5) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์กรที่เห็นสมควร

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจเท่านั้น จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากกรณีของผู้ใหญ่ที่อำนาจดังกล่าวล้วนอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสิ้น

3.2.1.2 ภายหลังจากที่เจ้าพนักงานตำรวจได้แจ้งการจับกุมและนำตัวผู้ต้องหาส่งไปควบคุมระหว่างสอบสวนยังสถานพินิจฯ แล้ว หากมีความจำเป็นจะต้องทำการสอบสวนทางด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาเพิ่มเติม เช่น การสอบสวนแจ้งข้อหาเพิ่มเติม การให้นำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การให้ผู้เสียหายชี้ตัวผู้ต้องหา ฯลฯ แต่ผู้ต้องหา มีประกันตัวไปภายหลังที่ทางสถานพินิจฯ ได้รับตัวไว้จากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องประสานงานกับทางสถานพินิจฯ เพื่อรอดำเนินการในวันที่นายประกันนำตัวผู้ต้องหาไปรายงานตัวต่อสถานพินิจฯ ตามที่กำหนดในคดียุติธรรมประกัน

3.2.1.3 เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแจ้งข้อหาในคดีหลังเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ในคดีอื่นแล้ว ถือว่ามีการจับกุมในคดีหลัง เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นว่าพนักงานสอบสวนควรต้องแจ้งการจับกุมและดำเนินการขอคัดฟ้องในระหว่างสอบสวนคดีหลังด้วย เพื่อเป็นการเร่งรัดพนักงานสอบสวน ไม่ให้การสอบสวนเป็นไปโดยยืดเยื้อ อันเป็นผลเสียต่อสวัสดิภาพของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งพบว่าพนักงานสอบสวนเกือบทั้งหมดปฏิบัติตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ

3.2.1.4 เมื่อสถานพินิจฯ ได้ออกไปทำการสืบเสาะรวบรวมข้อเท็จจริงมาในระหว่างสอบสวน รวมทั้งความเห็นที่ควรดำเนินการหรือแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนนั้นอย่างไร พนักงานสอบสวนจะต้องติดต่อขอรับ “รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา” จากสถาน

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย.

พินิจฯ (ที่ได้ส่งผู้ต้องหาไปควบคุมระหว่างสอบสวนแต่แรก) เพื่อนำมารวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวน ด้วย รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ ดังกล่าวเป็นการประมวลรายละเอียดสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องหา ทุกอย่างโดยละเอียด

ตามปกติ เอกสารดังกล่าว กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องนำรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกฎหมายได้บัญญัติบังคับศาลเยาวชนและครอบครัวว่าจะพิพากษาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้อง ไม่ได้จนกว่าจะได้ทราบรายละเอียดในรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ จากทางสถานพินิจฯ แล้วเท่านั้น²⁶ ทั้งนี้เพื่อที่ศาลจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าควรจะลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องอย่างไร จึงจะแก้ไขความประพฤติให้กลับตนเป็นคนดีได้

3.2.1.5 เนื่องจากปริมาณงานสืบเสาะฯ ที่สถานพินิจฯ จะต้องดำเนินการจัดทำทุกวันนี้มีจำนวนมาก ดังนั้น หากสำนวนการสอบสวนจนจะครบกำหนดคดีฟ้องครั้งสุดท้ายแล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่จำเป็นต้องรอรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ เพราะมีเวลานั้นคดีอาจจะเสียหายจากการขาดคดีฟ้อง จึงควรติดต่อขอรับเฉพาะส่วนที่เป็นหน้าปกหรือสำเนาหน้าปกรายงานสืบเสาะฯ ดังกล่าวจากทางสถานพินิจฯ โดยร้องขอให้เจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ลงรายละเอียดที่หมายเหตุส่วนล่างของปกไว้ให้ชัดเจนเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่าควบคุมตัวอยู่หรือมีประกันตัวไปจากสถานพินิจฯ เมื่อใด ครบประกันเมื่อใด เพื่อรวมสำนวนเสนอพนักงานอัยการก่อน สำหรับตัวรายงานสืบเสาะฯ ควรประสานงานให้ทางสถานพินิจฯ จัดส่งให้พนักงานอัยการภายหลังก็ได้

3.2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรอัยการ

3.2.2.1 ตามมาตรา 50 หากเด็กหรือเยาวชนหลบหนีไประหว่างการควบคุมของสถานพินิจหรือในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการก็ต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลพร้อมกับยื่นคำฟ้อง เพราะการยื่นฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มิได้กำหนดยกเว้นให้พนักงานอัยการ โจทก์ไม่ต้องคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้อง เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โจทก์ที่ต้องนำจำเลยมาหรือคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้องด้วย

3.2.2.2 รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องนำรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนแต่อย่างใด แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการมีความจำเป็นที่จะต้องตรวจดูรายละเอียดเกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาที่จะต้องบรรยายในคำฟ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ถิ่นที่อยู่ปกติ”,

²⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 94.

“เลขประจำตัวผู้ต้องหา”, “การควบคุมตัวผู้ต้องหา” และ “ประวัติการเคยต้องคดีมาก่อน” ซึ่งจำเป็นต้องบรรยายไว้ในคำฟ้องเพื่อประกอบพฤติการณ์ของศาลในการที่จะพิพากษาคดี

3.2.2.3 ตามมาตรา 63 ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด จะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการแทบจะไม่มีภาระหน้าที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือแก้ไขฟื้นฟูเด็ก พนักงานอัยการเพียงมีหน้าที่สั่งว่าเห็นด้วยกับผู้อำนวยการสถานพินิจหรือไม่เห็นด้วยเท่านั้น

แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะแจ้งความเห็นว่าไม่ควรฟ้องไปยังพนักงานอัยการได้จะต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1) ผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว

2) เด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรกำหนดแต่ต้องไม่เกินสองปี และ

3) ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนต้องหานั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ดังนั้น หากความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกินห้าปี เช่น มาตรา 335 วรรค 3 กรณีที่ความผิดเกินกว่า 2 อนุมาตรา ขึ้นไป หรือมาตรา 336 วรรค 1 ใช้ยานพาหนะ ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์

เมื่อมีผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการแล้วว่าไม่สมควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการก็จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นตามความเห็นของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 (1) และ (2) แต่ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามมาตรานี้ และผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจมีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี

3.2.2.4 มาตรา 65 บัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็น โจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง

มีข้อนำสังเกตว่า กรณีโจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุ้มครองเด็กได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.2.3 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรศาล

3.2.3.1 ตามมาตรา 50 วรรคสอง หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่งเป็นกรณีการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจถ่วงถ่วงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น มิได้หมายความว่าศาลมีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้แต่อย่างใด

3.2.3.2 กฎหมายได้บัญญัติบังคับศาลเยาวชนและครอบครัวว่าจะพิพากษาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องไม่ได้จนกว่าจะได้ทราบรายละเอียดในรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ จากทางสถานพินิจฯ แล้วเท่านั้น²⁷ ทั้งนี้เพื่อที่ศาลจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าควรจะลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องอย่างไร จึงจะแก้ไขความประพฤติให้กลับตนเป็นคนดีได้

3.2.3.3 ตามมาตรา 55 แม้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตาม มาตรา 55 (1) ได้ก็ตาม แต่ในเรื่องการรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องทำรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยทุกเรื่อง เพราะมาตรา 94 บัญญัติไว้ว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

3.2.3.4 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็นว่าเป็นสมควรได้รับการช่วยเหลือบำบัดแก้ไขอย่างไร ศาลก็มักเห็นด้วย เช่น ให้ไปเรียนต่อที่ศูนย์ของสถานพินิจ หรือโรงเรียนฟ้าใสของศาล ถ้าหากอยาก让孩子เรียนแต่ไม่มีทุน หรือสั่งให้พ่อแม่นำกลับไปเรียน หากเสนอความเห็นว่าจะเรียนต่อศาลก็ให้ไปเรียน เพราะศาลกับสถานพินิจฯ มีนโยบายมุ่งแก้ไขเด็กอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นสถานพินิจฯ ก็ต้องพิจารณาว่าเด็กกระทำผิดด้วยสาเหตุใด จะแก้ไขอย่างไร จะส่งเสริมวางแผนอนาคตเด็กอย่างไรบ้าง ให้เด็กเรียนหรือให้ทำงาน หรือให้ทำอะไรตอนนี้ หรือให้เสริมอาชีพก่อน หรือให้ไปบำบัดยาเสพติดก่อน การที่จะนำเด็กไปบำบัด จะต้องวางแผนใจไว้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ผู้ปกครองรับไปเพื่อไปบำบัดยาเสพติดตามศูนย์ต่างๆ ใกล้เคียงบ้าน หรือพาไปเรียนหนังสือ โดยส่งผลการเรียนให้สถานพินิจฯ สถานพินิจฯ ก็จะเสนอศาลให้มีการวางแผนใจคุ้มครองเด็กไว้ เพื่อที่เด็กจะได้กลับมารายงานตัว สถานพินิจจะ

²⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 94.

เสนอรูปแบบการแก้ไขมีลักษณะวางเงื่อนไขคุ้มครองไว้ในระยะสั้นหรือระยะยาวต่อศาล ศาลก็จะพิจารณาว่าเด็กควรอยู่ในหลักสูตรใด หลักสูตรยาวหรือสั้น ส่วนเด็กที่ต้องอาหารร้ายแรงหรือเด็กที่มีพฤติกรรมเหลือขอ ก็จะเสนอฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรม เป็นต้น

3.2.3.5 ตามมาตรา 65 การถอนฟ้องคดีนั้นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ โดยระบุว่า ก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบก่อน

อย่างไรก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องหรือไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องก็ได้ตามที่เห็นสมควร โดยอาศัยหลักการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 ซึ่งนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตาม มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ทั้งนี้รวมทั้งในการถอนฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ และความผิดอันยอมความไม่ได้ด้วย และการที่ศาลจะถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา นี้ ก็เฉพาะแต่ในกรณีที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้องได้เท่านั้น หากศาลเห็นว่าไม่สมควรอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องได้ ศาลก็มีอำนาจสั่งไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องได้โดยไม่จำเป็นต้องสอบถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ นอกจากนี้ความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่เห็นว่า ศาลน่าจะดำเนินกระบวนการพิจารณาก็หาผูกมัดศาลแต่ประการใดไม่ หากศาลเห็นสมควรดำเนินกระบวนการต่อไป ศาลก็อนุญาตให้โจทก์ฟ้องได้ หนึ่ง ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้วขอถอนฟ้อง หากศาลไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องตามคำร้องขอแล้ว พนักงานอัยการจะต้องดำเนินคดีต่อไป ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์แล้วขอถอนฟ้อง หากศาลไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องและผู้เสียหายไม่เต็มใจดำเนินคดีต่อไปอีกทั้งไม่มาศาลตามกำหนดนัด ซึ่งทำให้ไม่มีโจทก์มาดำเนินคดีต่อไป ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทำหน้าที่เป็นโจทก์แทนได้ตามหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ถึงแม้ว่าจะเป็นที่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องได้ตามคำขอของโจทก์ก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของเด็กหรือเยาวชนตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจได้ และให้นำเรื่องเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว มาตรา 100 และหน้าที่ของพนักงานคุ้มครองหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ตามมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.2.4 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหาย

3.2.4.1 เมื่อผู้เสียหายมาที่สถานพินิจฯ สถานพินิจฯ ต้องสอบถามคำผู้เสียหายให้ทราบถึงความเสียหายที่ได้รับ หยั่งดูตามอารมณ์และความโกรธแค้นที่ผู้เสียหายมีต่อเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายยังประสงค์จะดำเนินคดีหรือไม่ หรือพร้อมจะให้อภัยแก่เด็กหรือเยาวชนหากได้รับการชดเชยความเสียหายนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการชดเชยแค่ไหน ผู้เสียหายต้องการอะไร ผู้เสียหายยินยอมหรือไม่หากจะมีการจัดประชุมยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้เสียหายบางรายมาประชุมโดยไม่ต้องอะไรเพราะเขาได้รับการชดเชยค่าเสียหายแล้ว และเมื่อมาเห็นสภาพของเด็กที่กระทำผิดก็มีความเห็นใจเด็กที่กระทำผิดมากขึ้น ตัวเด็กที่กระทำผิดก็ใจ เช่น กรณีทำร้ายร่างกายระหว่างเพื่อน สถานพินิจฯ เชิญทุกฝ่ายมาร่วมประชุม จุดประสงค์คืออยากให้พ่อแม่หรือชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขหรือเยียวยา กำหนดว่าเด็กควรทำอย่างไร หรือช่วยเหลือสังคมอย่างไรบ้าง อาจให้ทำงานบริการสังคม เป็นต้น ถ้าฝ่ายผู้เสียหายต้องการให้ชดเชยค่าเสียหาย หรือยอมรับการชดเชยความเสียหายนั้น และเด็กหรือเยาวชนอยู่ในภาวะที่สามารถชดเชยหรือชดเชยให้ได้ ก็เป็นกรณีที่สมควรให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชน แต่ถ้าไม่สามารถชดเชยหรือชดเชยให้ได้ ก็ควรปล่อยให้ดำเนินคดีตามปกติ กรณีเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือรัฐเป็นผู้เสียหาย ให้สอบถามจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ หากเป็นกรณีไม่มีผู้เสียหาย หรือไม่สามารถติดตามผู้เสียหายได้ หรือตามผู้เสียหายได้แต่ผู้เสียหายไม่ต้องการเข้ามาในคดีก็บันทึกไว้แล้วนำไปอ่านให้ที่ประชุมฟัง การสอบถามต้องกระทำในลักษณะเชิงให้คำปรึกษา วางตัวเป็นกลาง ไม่พยายามเป็นตัวแทนของฝ่ายเด็กหรือเยาวชนมาเจรจา หากผู้เสียหายยังคิดใจดำเนินคดีแล้วควรให้มีการดำเนินคดีตามปกติต่อไป มิฉะนั้นอาจเกิดการแก้แค้นตามมาในภายหลังได้ สอบถามผู้เสียหายเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขที่จะเสนอศาล

3.2.4.2 ตามมาตรา 64 จำกัดอำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด โดยวางหลักว่าพนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว การห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องเช่นนี้มิใช่เป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด เพราะยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจให้ฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ จึงแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป ซึ่งผู้เสียหายก็มีอำนาจฟ้องผู้ที่กระทำความผิดได้ในเมื่อคนเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย หรือโดยนิตินัยโดยไม่ต้องขออนุญาตฟ้องจากผู้ใด

ในการวินิจฉัยคำร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาเองนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจยอมอาศัยข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น

ข้อเท็จจริงทั้งสามประการนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจได้มาโดยการดำเนินการสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กตามมาตรา 34 (1) เท่าที่จะกระทำได้โดยไม่ต้องมีการควบคุมตัวเด็ก ส่วน

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนนั้นเคยต้องหาว่ากระทำความผิด และเคยได้รับการสืบเสาะและพินิจมาแล้วจากสถานพินิจก็ย่อมมีสำนวนและรายงานความเห็นสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่บ้างแล้ว ซึ่งอาจนำมาใช้ประกอบการพิจารณาได้ เมื่อได้พิจารณาแล้วไม่ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้เสียหายทราบ โดยเฉพาะในกรณีที่มิคำสั่งไม่อนุญาตให้ฟ้องจะต้องแจ้งเหตุผลที่มีคำสั่งเช่นนั้นให้ผู้เสียหายทราบด้วย

วรรคสามของมาตรา ๖๓ บัญญัติว่า ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ศาลจะเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามถึงสาเหตุที่สั่งไม่อนุญาตให้ฟ้อง แล้วศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ได้สุดแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องของผู้เสียหายไว้พิจารณาแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่จะต้องดำเนินการตามมาตรา 55 เช่น สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ตลอดจนการพิจารณาสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

3.2.4.3 มาตรา 65 บัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็น โจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง

มีข้อน่าสังเกตว่า กรณี โจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุมประพฤติได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.3 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีผลต่อความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. อยู่ในขั้นตอนของรัฐสภา และจะให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2534

มาตรา 63 บัญญัติว่า ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด

‘การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป

โดยกฎหมายที่มาแทนที่ มาตรา 63 ดังกล่าวคือร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้สั่ง

แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา 87 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 88 ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ

มาตรา 89 ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใดๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นับระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78

มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา 91 การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

มาตรา 92 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศาลเห็นชอบฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น ให้ผู้อำนวยการสถาน

พินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรายงานให้ศาลทราบและให้ศาลพิจารณาตั้งตามที่เห็นสมควรหรือยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แต่ถ้าปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรายงานให้ศาลทราบ หากศาลเห็นชอบด้วย ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง โดยให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง

3.3.1 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ²⁸

1) มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน กำหนดให้มีมาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อใช้แทนการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชน ในกรณีเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ไม่ประสงค์ให้นำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล หรือในคดีที่ยังมิได้มีการยื่นฟ้องต่อศาล และเด็กหรือเยาวชนยอมรับให้นำมาตรการพิเศษมาใช้แทนการดำเนินคดี ซึ่งการใช้มาตรการดังกล่าวต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือผู้แทนของสังคมหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะทำงานสหวิชาชีพ และให้อำนาจรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน ในการกำหนดระเบียบว่าด้วยวิธีการใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

2) ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจประพฤติตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ พร้อมทั้งเสนอข้อกำหนดและเงื่อนไขในการดูแลและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบก็ส่งดำเนินการภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี ทั้งนี้ เงื่อนไขต้องไม่เป็นการส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมยังสถานพินิจ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง

3) ในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาในคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป หรือพนักงานอัยการไม่เห็นฟ้องด้วยความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว หากศาลเห็นว่าจำเลยอาจประพฤติตนเป็นคนดีได้ยิ่งกว่าการที่จะพิพากษาลงโทษ และจำเลย

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). **บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.เรื่องเสร็จที่ 170 – 171/2552.** หน้า 4-5.

ยินยอมปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามปี และเงื่อนไขดังกล่าวต้องไม่เป็นการส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมในสถานพินิจ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติได้ครบถ้วน ให้ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

3.3.2 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ²⁹

- 1) กำหนดให้มีกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อจัดทำแผนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีแทนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 2) กำหนดให้นำแผนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและวิธีการว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลที่ได้รับความรุนแรงหรือได้รับการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัว

3.3.3 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ³⁰

สำนักงานศาลยุติธรรม มีข้อสังเกตว่า

- 1) ควรให้ศาลเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความโปร่งใสในการใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน
- 2) ควรให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน
- 3) การกำหนดให้ข้อกำหนดและเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ถือได้ว่าเป็นการจำกัดการใช้ดุลยพินิจของศาล

สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อสังเกตว่า

- 1) การให้อำนาจพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้อำนวยการสถานพินิจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนเป็นมาตรการที่ไม่มีการตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างรัดกุม และหากการใช้อำนาจดังกล่าวไม่สอดคล้องกันจะมีปัญหา อีกทั้งเป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเป็นมาตรการที่เบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้ออกจากกระบวนการยุติธรรม

²⁹ แหล่งเดิม.

³⁰ แหล่งเดิม.

2) การกำหนดให้หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการดูแลและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน และการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเป็นมาตรการที่ขัดกับหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3) ควรให้อำนาจพนักงานอัยการมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลว่าเด็กและเยาวชนมีความประพฤติไม่เสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

3.3.4 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ³¹

กระทรวงสาธารณสุข มีข้อสังเกตว่า

ควรเพิ่มเรื่องคุณภาพการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญา โดยให้มีการกำกับให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือด้วย และให้มีมาตรการติดตามพฤติกรรมหรือกระบวนการดูแลช่วยเหลือภายหลังการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

กระทรวงยุติธรรม มีข้อสังเกตว่า

มาตรการของฝ่ายบริหารที่จะหันเหคดีออกจากศาลเพื่อมิให้คดีที่ไม่จำเป็นขึ้นสู่ศาล อย่างไรก็ตามเพื่อให้การใช้อำนาจยุติคดีดังกล่าวมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ จึงอาจมีการจัดตั้งองค์กรทางฝ่ายบริหารหรือองค์กรศาล เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ทบทวนการใช้อำนาจหันเหคดีได้ แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ให้ความเห็นชอบก่อนใช้มาตรการหันเหคดีในทุกกรณี จึงไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว นอกจากนี้ การที่กำหนดวิธีการดำเนินคดีเยาวชนแยกต่างหากออกไปโดยไม่มีมาตรการในการหันเหคดีเช่นเดียวกับเด็ก จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อสังเกตว่า

มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ ที่กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีนั้น ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ ถ้าเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ซึ่งเป็นกลไกในฝ่ายบริหารที่ให้แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนควบคู่ไปกับการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัตินี้จึงมีส่วนที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและอาจเกิดความลักลั่นและสับสนในการบังคับใช้

³¹ แหล่งเดิม.

3.3.5 ภาวะสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ)³²

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) **มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี** กำหนดให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติแทนการฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลหากเข้าใจเงื่อนไขว่า คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพก่อนฟ้องคดี โดยเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้จัดทำและอาจเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย ชุมชน หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการ มาร่วมประชุมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วยตามความเหมาะสมแก่กรณี และต้องจัดทำให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพ หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป ถ้ามีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้วและพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่ที่สุดและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) พิจารณาแล้ว

1) กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งมาและมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ก็ได้ จึงไม่ขัดกับหลักการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้พนักงานอัยการเสนอต่อศาล เพื่อพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร โดยอาจจะสั่งให้ปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่ หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งแก้ไขแผนได้ หรือหากไม่เห็นชอบกับแผนอาจจะสั่งดำเนินคดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแล้ว

³² แหล่งเดิม.

2) เห็นควรกำหนดให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชนและภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

กระทรวงสาธารณสุข มีข้อสังเกตว่า

ควรเพิ่มเรื่องคุณภาพการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญา โดยให้มีการกำกับให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือด้วย และกำหนดมาตรการติดตามพฤติกรรมหรือกระบวนการดูแลช่วยเหลือภายหลังการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

3.4 สถิติการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลต่อการตั้งคดีของพนักงานอัยการ

มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด

ตารางที่ 3.1 สถิติจำนวนคดีตามมาตรา 63 ของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2553 (นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553)

ปี พ.ศ.	จำนวนเรื่อง					รวม ทั้งสิ้น	คำสั่งพนักงานอัยการ		จำนวนการ ร้องเรียน คำสั่ง ไม่ชอบ	หมายเหตุ
	สพย. 1	สพย. 2	สพย. 3	สพย. 4	สพย. 5		สั่งไม่ฟ้องตาม ความเห็น ผอ.สถานพินิจ	สั่งฟ้องแย้ง ความเห็น ผอ. สถานพินิจ		
2546	7	10	10	0	0	27	27	-	-	
2547	53	41	46	0	0	140	140	-	-	
2548	61	110	64	6	0	241	241	-	-	
2549	31	52	47	38	0	168	167	1	-	สพย.3 เห็นแย้ง 1 เรื่อง
2550	22	27	37	20	0	106	106	-	-	
2551	17	27	18	15	3	80	80	-	-	
2552	57	39	39	50	29	214	214	-	-	
2553	12	19	7	5	1	44	44	-	-	
รวม	260	325	268	134	33	1020	1019	1*	-	

หมายเหตุ : สพย.4 เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2548 และ สพย.5 เปิดทำการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2551

ที่มา : สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - ปี พ.ศ. 2553 (นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553)

หากพิจารณาสถิติคดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้ทำความเห็นควรเสนอสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – ปี พ.ศ. 2553 แล้วจะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด ได้สั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแทบจะทุกคดี กล่าวคือ ในจำนวนคดีรวมทั้งสิ้น 1,020 เรื่อง พนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวได้สั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจจำนวน 1,019 เรื่อง มีเพียง 1 เรื่องเท่านั้นที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวได้สั่งฟ้องแย้งความเห็นผู้อำนวยการสถานพินิจ

ทั้งนี้กรณีสั่งฟ้องแย้งความเห็นผู้อำนวยการสถานพินิจ 1 เรื่อง เพราะการกระทำของผู้ต้องหา มีความผิดฐานร่วมกันวิ่งราวทรัพย์ และลักทรัพย์เวลากลางคืนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 (1), (7), 336, 83 มีโทษตามมาตรา 335 วรรคสาม จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี โทษจำคุกจึงเกินกว่าที่กำหนดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 เหตุที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องมาแต่แรกน่าจะเพราะเบื้องต้นพนักงานสอบสวนแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจในชั้นแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชนระบุข้อหาไม่ชัดเจน จึงเกิดข้อผิดพลาด

ผู้เขียนเห็นว่า การสั่งคดีของพนักงานอัยการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันพนักงานอัยการที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมักเป็นพนักงานอัยการคนละคนกับพนักงานอัยการผู้พิจารณาสั่งคดีทำให้เกิดผลกระทบต่อคำสั่งคดี ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามผลของการประชุม ด้วยเหตุที่เมื่อมีการสั่งคดีโดยพนักงานอัยการเจ้าของสำนวน ปรากฏว่าเป็นคดีความผิดคนละประเภทกันอันไม่เข้าเกณฑ์ที่จะสามารถจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อยุติคดีเข้าสู่ศาล เช่น ผลการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ที่ประชุมเห็นว่าเด็กกระทำความผิดเพียงมีเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่น แต่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนสั่งคดีว่าเด็กมีเจตนาฆ่าผู้อื่น ทำให้ผลการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนไม่สามารถปฏิบัติได้ การที่ยังไม่มีการตรากฎหมายมาใช้ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการเช่นนี้ จึงเกิดปัญหาในการสั่งคดีของพนักงานอัยการเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน รวมทั้งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้ต่อที่ประชุม เช่น ตกกลางไปทำงานบริการสังคม แต่กลับไม่ไปทำงานบริการตามที่ตกลงไว้เช่นนี้ ก็ไม่มีบทบังคับใดๆ ที่จะดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว เนื่องจากพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปแล้ว ดังนั้น การนำการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงความพร้อมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายกำหนดการบังคับใช้ให้ชัดเจน รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่ในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนให้เกิดการประสานงานกันทั้งเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เนื่องจากในขณะนี้ไม่ปรากฏบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

ครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่จะสามารถนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้หันเหหรือเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้บังคับในชั้นสอบสวนหรือในชั้นศาล